

УДК 811.111'42

DOI 10.31494/2412-933X-2018-1-5-131-140

Пікалова А. О.,

кандидат філологічних наук, доцент,

Комунальний заклад "Харківська гуманітарно-педагогічна академія"

Харківської обласної ради

pikalova.aa@gmail.com

СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ АНГЛОМОВНОГО ДИТЯЧОГО ПОЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Анотація

У статті виокремлено основні типи дитячих поетичних текстів; схарактеризовано ритмічне оформлення і структурна організація англомовних дитячих поезій. У роботі доводиться той факт, що підґрунтям для класифікації дитячої поезії постають такі чинники, як лінгвокультурологічні, структурно-композиційна будова поетичних текстів, їх тематичне наповнення, урахування психофізіологічних вікових особливостей адресата-дитини, особливостей мисленнєво-мовленнєвої творчості поета. Встановлюється, що лінгвостилістичні особливості поетичних текстів, структура дитячих віршів, рими, що покладені в основу поезії, тематичне наповнення, головні персонажі, сюжетна лінія надають підстави для виокремлення безлічі видів дитячих віршів.

Ключові слова: поетичний дискурс, поетичний текст, дитячий поетичний дискурс, дитячий вірш, структурна організація, ритмічне оформлення, види дитячих віршів.

Summary

The article deals with the distinguishing of the main types of children's poetic texts; description of rhythmic design and structural organization of the English-language children's poetry. In the paper the fact is proved that the basis for the classification of children's poetry are linguacultural factors, structural and compositional structure of the poetic texts, their thematic content, taking into account the psychological, physiological and age-related features of the addressee-child, the peculiarities of the poet's language and thinking, the features of the poet's creativity. It is established that linguistic features of the poetic texts, the structure of children's poems, rhymes, thematic content, the main characters, storyline are the basis for the distinguishing of many types of children's poems.

Key words: poetic discourse, poetic text, children's poetic discourse, children's poem, structural organization, rhythmic design, types of children's poems.

З перших років свого життя дитина знайомиться з надбаннями художньої літератури, зокрема з дитячою поезією, що разом із оточуючим середовищем, культурою і соціумом формують її особистість. Дитяча поезія створена для читача, чия свідомість та емоціосфера перебувають у стані формування. Саме це і зумовлює своєрідність дитячої поезії, що актуалізується в її ключових рисах: інформативне наповнення та емоційне насичення, втілення захопливих форм і цікавого змісту, переплетення художнього і дидактичного компонентів.

Дитячі вірші постають як унікальне національно-культурне явище, як джерело духовного збагачення і становлення. Основи зразків соціальної поведінки, що закладені у текстовому просторі дитячих поезій, сприяють соціалізації дитини. Культурні цінності, що актуалізуються у дитячих віршах, зумовлюють інкультурацію маленьких пізнавачів світу. Крім того головний реципієнт дитячої поезії – дитина, саме тому тексти дитячих віршів створені за власними законами побудови і організації.

Дитяча поезія в усіх її аспектах (художня цінність, критерії виокремлення, онтологія, генезис, лінгвокогнітивні, лінгвокультурні, психолінгвістичні, соціолінгвістичні, психолінгвістичні, прагмалінгвістичні, лінгвоаксіологічні, етнокультурні параметри тощо) залишається відкритим питанням для дискусійного обговорення у різних наукових напрямках. Зокрема окремого розгляду потребують структурні, тематичні, змістовні, мовностилістичні та функціональні особливості дитячої поезії. Дослідження особливостей структурних складових англословного дитячого дискурсу зумовлює **актуальність** пропонованого дослідження.

Поетичний дискурс визначають як гетерогенну єдність, що зреалізовується як результат соціального, історичного і культурологічного процесів у вигляді поетичних текстів, створених групою суб'єктів або окремими суб'єктами, наділеними здібностями естетично перетворювати дійсність крізь призму внутрішніх станів і авторської майстерності в художньо завершену форму. Ця єдність реалізується у вигляді поетичних текстів, що наділені дієвою, соціальною, психологічною, образною і поетичною інформацією, що може сприйматися адресатом відповідно до системи його цінностей [1, 35]. Поетичний дискурс розглядають як складну систему, що об'єднується навколо віршованого тексту, наповнена прагматичним змістом і репрезентує індивідуальні характеристики відправника і одержувача віршованого тексту [3, 3].

У нашій роботі послуговуємося розумінням дитячого поетичного дискурсу (ДПД) як сукупності призначених для дітей віршів, у яких структурна організація, тематичне, змістовне і мовностилістичне наповнення зумовлене фоновими знаннями адресата. ДПД інтерпретується як сукупність процесу і результату мислиннево-мовленнєвої діяльності відправника поетичного тексту і дитини. Цей тип дискурсу являє собою віршовану форму, що вирізняються чіткою ритмічною схемою, легкою для сприймання інтонаційно-ритмічною організацією, експресивністю поетичного мовлення.

Специфічність ДПД обумовлена великою кількістю тематичних, онтологічних, структурно-композиційних, функціонально-прагматичних та інших складових. За своєю структурою ДПД має різноманітний і неоднорідний характер.

Дитяча поезія зазвичай досліджується у ракурсі вивчення окремих її аспектів. Найбільшого загалу набувають роботи літературознавчої спрямованості, що акцентують увагу на художній цінності дитячої поезії (И. Арзамасцева, С. Николаева, Е. Огар, D. Graves, Z. Shavit та інші). Дидактична значущість англomовної дитячої поезії привертає увагу таких науковців, як T. Campbell, M. Manning, M. Parr, Terrence V. Stange, Susan L. Wyant та інші). У лінгвістичному руслі вивчення англomовної дитячої поезії поширюється на розгляд мовностилістичних особливостей авторського поетичного мовлення окремих митців слова; вивчення складових дитячої мовної картини світу – концептів, способів їх вербалізації (Л. Зиман, Ю. Наконечна, Т. Павлова, Н. Alexander, Н. Cook, J. Shaw).

Огляд наукових розвідок з досліджуваної проблеми підтверджує той факт, що дослідження ДПД потребує розробки багатьох аспектів, що залишаються поза увагою науковців.

Класифікації дитячих віршів варіюються залежно від різноманітних характеристик, що покладені в основу. Дослідники дитячої поезії (О. Белоусов, Т. Грідіна, М. Мельников, О. Капіца та інші) неодноразово роблять спроби систематизувати і типологізувати цей великий за обсягом мовний матеріал. Згідно науковим напрацюванням дитячі вірші можна поділяти на групи згідно тематичного, вікового, структурно-композиційного, функціонально-прагматичного та генетичного принципів. Питання класифікації дитячої поезії залишається актуальним за відсутності загальноприйнятої системи.

З онтологічних позицій дитячу поезію можна поділити на декілька груп: вірші для самих маленьких (ті вірші, які діти сприймають на слух, оскільки ще не вміють читати і лише починають говорити); поетичні тексти для дітей дошкільного віку (приблизно віком від 4 до 6/7 років); поезії для молодших школярів (від 6/7 років до 9/10). У наведеній класифікації поділ за роками приблизний.

У відповідності до видових характеристик, що зумовлені віковими та психічними особливостями дітей, рівнем їх розвитку, особливостями світогляду, дитячі вірші можна поділити на: *вірші для самих маленьких* (формують уявлення дітей про світ, починаючи з самих простих речей; невеликі за розміром, тональність віршів доброзичлива, слова на позначення конкретних предметів і дій, прості синтаксичні конструкції; легко сприймаються на слух і заучуються напам'ять), *ігрова поезія* (закладена ігрова основа, що розвиває здібності нестандартно мислити, творчо сприймати світ; використовуються повтори на різних рівнях мови; непрямі комунікативні акти; у формі розповіді з різноманітними сюжетами, де схарактеризовані життєві ситуації і події розгортаються послідовно / або у формі казки, де добро завжди перемагає зло; закладають підґрунтя для формування моральних і етичних норм), *гумористична* (або сатирична) *поезія* (підсилення дидактичної функції; головний художній

прийом гумор або іронія, що дозволяють автору розкрити мораль ситуації, що може репрезентуватися відкрито у формі прямих комунікативних актів, або опосередковано, не висловлюючи мораль прямо, автор навертає маленького читача до конкретних висновків, що робляться дитиною самотійно; надають уявлення дітям про відношення між людьми, мають дидактичну спрямованість, тобто навчають, виховують і розвивають).

Існують й інші класифікації дитячих віршів, так, наприклад, Елізабет Козен Лой (Elizabeth Cothen Low) – автор *Big Book of Animal Rhymes, Fingerplays, and Songs*, пропонує такий поділ: рими-дії/ *Action rhyme* (віршовані твори, де рими можуть супроводжуватися рухами рук і тіла); пальчикові ігри/ *Fingerplay* (рима, що супроводжує рухи рук); дитячі рими/ *Nursery rhyme* (рими, що призначені для дітей молодшого шкільного віку, зазвичай автор невідомий); Вірші/ *Poem* (авторські римовані твори) ; загадки/ *Riddle* (питання-загадка у римованій формі з відповіддю); висловлювання/ *Saying* (коротка рима, що заснована на забобонних переконаннях); пісні/ *Song* (рима, що супроводжує музику). Автор збірки також пропонує вікові діапазони дитячих віршів: маленькі діти (віком від 1 до 3 років) / *Older infants and toddlers*, які захоплюються шумовими римами або римами; дошкільнята / *Preschoolers* люблять програвати прості рими, співати забавні пісні; діти, що розпочали навчання в початковій школі *children of infant schools (grade 1) / Grade schoolers* готові до складніших рим, до скоромовок; діти, які продовжують навчання в початковій школі, *children of junior schools (grade 2) / Teens* цікавляться віршами з більш складним сюжетом, поетичними текстами, що складніші з точки зору лексики, синтаксису тощо. Відповідно до авторської точки зору описані вікові діапазони групуються таким чином: **B/T** *Babies/Toddlers*; **PreS** *Preschool*; **K–5** *Kindergarten–5th grade*; **6+** *6th grade and above* [10].

Поетичні тексти для дітей можна віднести до таких типів, як інформативні, активізуючі і роз'яснювальні, використовуючи типологію, запропоновану Є. Шендельсом [9]. Хоча стосовно дитячої поезії, то ці типи можуть поєднуватися між собою, наприклад: інформативні, інформативно-роз'яснювальні, інформативно-активізуючі, роз'яснювально-активізуючі і навіть інформативно-активізуюче-роз'яснювальні. Таке твердження мотивоване тим, що в дитячих віршах іноді не лише подається інформація, а яскраво зреалізовується прагмалінгвістична категорія спонукання, а також може здійснюватися майстерне пояснення основних категорій буття [7, 96–97]. Інші типології пропонують виокремлення віршів повчального, ознайомлювального, розвиваючого та виховного типів. Деякі класифікації охоплюють освітні, ігрові та розважальні вірші. Дотримуємося точки зору, що типологія дитячих віршів варіюється від цільових настанов, покладених автором.

Це ще раз підтверджує актуальність питання з приводу класифікації віршів, що створені спеціально для дітей. Оскільки виокремлення

видових категорій дитячої поезії зумовлено різноманітними чинниками, що беруться за основу аналізу.

Мета наукової розвідки полягає у виявленні структурних складових англomовного дитячого поетичного дискурсу. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**: уточнити розуміння англomовного дитячого поетичного дискурсу; виокремити основні типологізації дитячих поетичних текстів; схарактеризувати ритмічне оформлення дитячих поезій; розглянути їх структурну організацію; уточнити класифікацію щодо вікових особливостей та відповідно до цільової настанови; систематизувати виявлені та пропонувані структурні складові англomовного дитячого поетичного дискурсу.

Особливості розвитку емоційної сфери дитини обумовлені конкретними умовами її навчання та виховання, умовами оточуючого світу, в якому відбувається діяльність дитини. Ці умови спричинюють формування значної частини емоційного досвіду дитини. І чим повнішим є соціальний статус цих умов, тим більш сприятливим є розвиток емоційного статусу дитини.

Для дитячих поетичних текстів характерна експліцитність емотивних засобів, яка забезпечує легкість при декодуванні емоцій читачем. Загальна емоційна рухливість дитячої свідомості визначає динамізм при реалізації категорії емотивності, який проявляється в швидкій зміні емоцій, перевазі жестів і міміки. Дитячі віршовані твори насичені емоційністю, легкістю сприймання читачем певної вікової категорії, що відповідає логіці розуміння світу малятами.

Зазначене вище спричинює необхідність доповнення типології відповідно до цільової настанови: інформативні, активізуючі, роз'яснювальні й емотивні.

За ознакою структурування (системи, що покладені в основу складання віршів, види рим), то вірші для дітей носять ознаки поетичних текстів у відповідності до лінгвокультурологічних ознак, оскільки поетичне мовлення потенційно обумовлене культурою. В основу англійського вірша покладено два фактори: протяжність і наголос [2, 296]. Дитяча поезія підпадає під загальні правила метричної системи віршування, оскільки поетичне мовлення загалом зумовлене лінгвокультурологічними чинниками. Найбільш поширеними у дитячій поезії виявляються хореї, хоча ямби не становлять виключення поміж метричної схеми віршів. Виключення не становлять й інші розміри. Це пов'язано з самою природою англійської мови, фонетичні закони якої не вміщуються у вимоги регулярного чергування різних одиниць. В англійському віршоскладанні можна простежити упорядковані форми, що наближені до ідеальної метричної системи (ямб, хорей, дактиль, амфібрахій, анапест) [2]. Вибір метричної системи дитячих поетичних текстів обумовлений тими ж самими чинниками, що покладені в основу

онтологічної, тематичної та інших видів класифікацій дитячої поезії, що ураховують основну категорію “адресат-дитина” з усіма особливостями.

Проблемою силабо-тонічної системи віршування в англійській поезії займаються такі науковці, як Г. Анікін, М. Гаспаров, Г. Іонкіс, Н. Міхальська, Д. Урнов, Дж. Шиппер та інші. Аспект метричної системи складання віршів для дітей потребує досконалого вивчення, що заслуговує на увагу окремого дослідження.

Аналіз системи віршування тягне за собою поняття римування. “Рима – це співзвучність закінчень слів у віршованих рядках; звукове явище” [5, 581]. Рима зчеплює рядки і викликає відчуття звукової гармонії і змістовної цілісності [6]. Строфи та рими виявляється постійним супутником дитячого вірша [4, 208]. “Строфа – це повторюване у даному вірші поєднання кількох віршованих рядків, зв’язаних між собою певною системою рим та інтонацією” [5, 644].

Сучасна західноєвропейська та американська поезія віддаляється від римування, хоча цей процес не можна узагальнювати [4, 208], зокрема дитяча поезія менше підпадає під цей вплив, що, мабуть, пов’язане з дидактичними настановами, оскільки у навчанні англійської мови перевага віршам надається саме як одному із факторів формування комунікативної компетенції. Вірші для дітей були і залишаються не лише засобом навчання мови, але й засобом розумового, морального, естетичного та інших видів виховання. Знову виникає потреба звернути увагу, що сталість римованої та строфічної структури дитячих віршів обумовлена зорієнтованістю на адресата-дитину, що актуалізує урахування різноманітних факторів розвитку, формування і становлення особистості дитини. Рими, що репрезентовані в англійській дитячій поезії можуть бути класифіковані у відповідності до різних особливостей.

Стосовно дитячої поезії, то у більшості випадків рими є однією з типових характеристик. На думку К. Чуковського чим менша дитина, чим гірше вона володіє мовою, тим сильніше її тяжіння до рими. Рима – побічний продукт невтомної праці дитини над своїм голосовим апаратом, завдяки якій важка робота відчувається нею як гра. Потяг до римованих звуків притаманний усім дітям від 2 до 5 років. Будь-яка рима приносить дитині особливу радість [8]. Тексти дитячої поезії вирізняються чіткою ритмічною схемою, що зумовлено чергуванням простих чоловічих та жіночих рим, простою будовою строфічної композиції. Зазначений факт корелює з особливостями онтогенезу мовлення.

Тексти англійської дитячої поезії актуалізують різні види рим, що загалом являються особливістю художнього мовлення конкретного автора, його мовної особистості, психофізіологічними особливостями адресата-дитини та обумовлені особливостями літературної спадщини конкретного народу. Для Джека Прилуцькі (Jack Prelutsky) найбільш типовою

виявляється парна схеми римування (AA-BB), наприклад: (A) *“Be glad your nose is on your face,/ (A) not pasted on some other place,/ (B) for if it were where it is not,/ (B) you might dislike your nose a lot.”* (“Be glad your nose is on your face”) [13]. У більшості віршів Кенна Несбітта (Kenn Nesbitt) репрезентовано такий стиль римування, в якому римується другий та четвертий рядки чотирирядкової строфи, тобто римування – А,В,С,В. Наприклад: (A) *Please don't read this poem./ (B) It's only meant for me./ (C) That's it. Just move along now./ (B) There's nothing here to see.* (“Please Don't Read This Poem”) [12]. У творчому доробку Джулії Дональдсон репрезентовані різні рими. Наприклад, AABB – (A) *“Stroke a cat,/ (A) Put on a hat,/ (B) Shake your hand,/ (B) Dig in the sand,”* (“Handy Work”); ABCB – (A) *Now that little tickle/ (B) Is tickling my knee.../ (C) Tickle, tickle, off you go!/ (B) Don't you tickle me!* (“The Terrible Tickle”) [11]. Найбільш частотним у художньому мовленні автора виявляється парне (суміжне) римування. Поетичні тексти Шелдона Сілверстіна вражають різноманітністю схем римування. Так, наприклад, у вірші “Enter This Deserted House”, рима однакова у кожному рядку – слова, що мають наприкінці звук [u] (*do, too, blue, few, who, knew*): *“But please walk softly as you do./ Frogs dwell here and crickets too./ Ain't no ceiling, only blue./ Jays dwell here and sunbeams too./ Floors are flowers – take a few/ Ferns grow here and daises too./ Swoosh, whoosh – too-whit, too-who/ Bats dwell here and hoot owls too.”* (“Enter This Deserted House”). Іноді автор дотримується схеми римування AA-BB. Наведемо приклади віршів з такою схемою римування: *“Cuttin' Kate she took her scissors,/ Cut off the kitty cat's long white whiskers, Cut off her momma's beautiful hair,/ Cut out the seat of her dad's underwear,/ Cut the tomatoes off the farmer's vine,/ Cut her grandpa's fishin' line,/ Cut the string on her cousin's kite,/ Cut the cord off the coal miner's light,”* (“Cuttin' Kate”) [14]. У поетичних текстах автора зосереджені й інші види рим, наприклад AAAB: *“Past the pits where the asphalt flowers grow/ we shall walk with a walk that is measured and slow/ and watch where the chalk-white arrows go/ to the place where the sidewalk ends.”* (“Where the sidewalk ends”) [15].

Класифікації рим у наукових дослідженнях репрезентовані у досить широкому різноманітті, що простежується і у дитячій поезії. Зокрема досить цікавою видається класифікація у відповідності до позиції римованих рядків у строфі. Деякі рими з цієї класифікації покладені у виокремлення видів дитячих віршів в англійській мові (limerick: AABBA).

Стосовно видів віршів, то англомовні дитячі вірші мають свою власну систему класифікації в аспекті їх структурної організації: onomatopoeic poems, pyramid poems, rhyming couplets, limerick, group poems, free verse, colour poems, concrete poem, haiku, cinquain [sɪŋˈkeɪn], riddle poems, alliteration poems, sausage poems, alphabet poems, adjective (noun, verb, adverb) poems, diamante poems (or: diamond), acrostic poem / acrostics, up and down poems, character poems, різновид character poem

може бути clerihew (клерій / клеріхью), visual poetry, rebuses, Japanese Tanka poem (японський вірш Танки, що має значення “коротка пісня”), apology poems, backward poem, exaggeration poem.

Перелік видів дитячих віршів можна продовжити, різноманітність яких, мабуть, обумовлена тим фактом, що у навчанні англійської мови досить значна увага приділяється не лише вивченню віршів, а й навчанню дітей системі віршування, про що свідчать спеціально розроблені курси віршування.

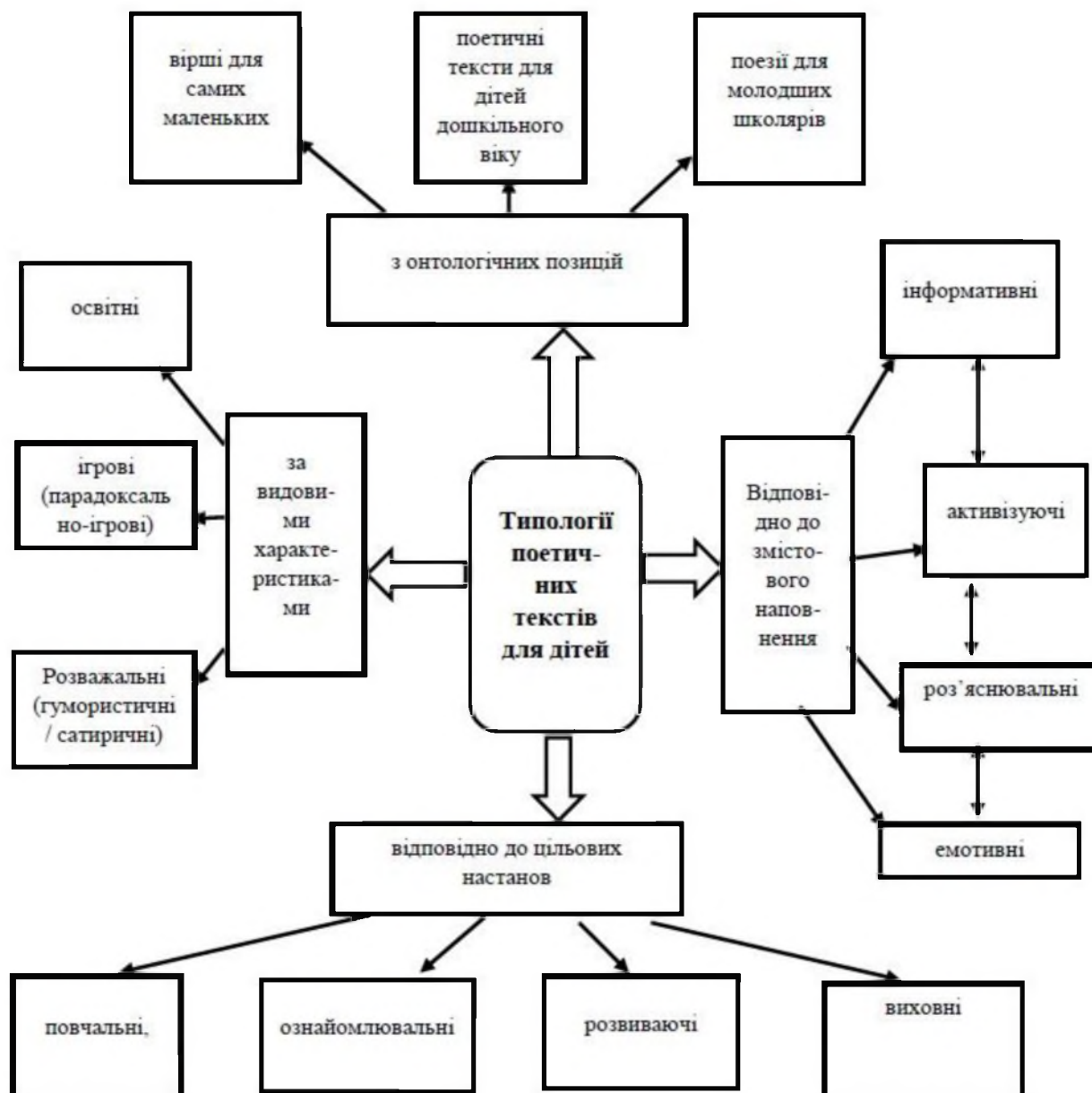

Рис. 1. Типології дитячих віршів

Зрозуміло, що не всі види віршів можуть бути різновидами дитячих. Це такі вірші, що не були написані спеціально для дітей, але увійшли до читацького кола. Наприклад, blank verse / білий вірш (такий тип вірша не має вимог до рими і конкретної кількості рядків. Кожен рядок білого вірша

містить 10 складів, що оформлюються в силабо-тонічне віршування двоскладової стопи з наголосом на другому складі (ямб), як і сонет); lyric poem / ліричний вірш (вірш, що виражає особистісні, емоційні хвилювання; римований твір, досить часто може використовуватися як пісня); ballad / балада (поема, що розповідає про щось; призначалась для співу).

Неодноразово вже наголошувалось, що однією з вагомих особливостей поетичних текстів є римування, оскільки саме рими та ритм підкріплюють фонетичну обізнаність, слугують базою для полегшення роботи з оволодіння правописом і вимовою. Перші вірші, які малеча чує, досить часто заучує напам'ять (зазвичай вони невеликі за розміром), формуючи перші уявлення про оточуючий світ, про прості речі і явища: про іграшки, пори року, домашніх улюбленців, тварин, кольори, відношення батьків і дітей тощо. Аналіз тематичного наповнення віршів для дітей потребує окремого розгляду.

Проведений аналіз свідчить про те, що підґрунтям для класифікації дитячої поезії постають такі чинники, як лінгвокультурологічні, структурно-композиційна будова поетичних текстів, їх тематичне наповнення, урахування психофізіологічних вікових особливостей адресата-дитини, особливостей мисленнєво-мовленнєвої творчості поета. Структурні складові ДПД у відповідності до їх типологізації зображено у пропонованій нижче схемі (Рис. 1).

Лінгвостилістичні особливості поетичних текстів, структура дитячих віршів, рими, що покладені в основу поезії, тематичне наповнення, головні персонажі, сюжетна лінія тощо надають підстави для виокремлення безлічі видів дитячих віршів, поміж яких *Onomatopoeic poems, Rhyming couplets, Group poems, Free verse, Colour poems, Concrete poem, Riddle poems, Alliteration poems, Alphabet poems, Adjective (noun, verb, adverb) poems, Diamante poems, Acrostic poem, Character poems* та інші. У відповідності до вікових категорій, то дитячу поезію можна поділити на три групи (вірші для маленьких дітей, дошкільнят, дітей молодшого шкільного віку). Цей поділ умовний, оскільки одні й ті самі поетичні тексти можуть відноситись до різних категорій. Типологічна характеристика текстів надає можливості для виокремлення типів поетичних текстів для дітей: інформативні, активізуючі, роз'яснювальні, емотивні та їх різноманітне поєднання (як двох, так і більше типів). Психофізіологічні особливості дітей, особливості розвитку їх уяви, рівень сформованості світоглядних позицій дозволяє виокремити види дитячої поезії: вірші для самих маленьких, ігрова (парадоксально-ігрова) поезія, гумористична (або сатирична) поезія. Останній вид дещо переплітається з класифікацією щодо вікових діапазонів, бо саме таке смислове наповнення дитячої поезії відповідає віковій категоризації.

Перспективи подальшого дослідження полягають в можливості масштабного дослідження англomовного дитячого поетичного дискурсу як універсальної моделі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутова А. В. Особенности поэтического дискурса Н. А. Заболоцкого / А. В. Бутова, А. И. Дубских // Сборник научных трудов SWorld : Литература и лингвистика : прошлое, настоящее, будущее. – 2014. – Т. 24. – № 8. – С. 27–58.
2. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. Опыт систематизации выразительных средств / И. Р. Гальперин. – Москва : URSS, 2012. – 376 с. – (Лингвистическое наследие XX века).
3. Горло Е. А. Универсальная антропоцентрическая модель поэтического дискурса : автореф. дисс. на соискание науч. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка”, 10.02.20 “Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / Е. А. Горло. – Ростов-на-Дону, 2007. – 39 с.
4. Николаев А. И. Основы литературоведения : учебное пособие [для студентов филологических специальностей] / А. И. Николаев. – Иваново : ЛИСТОС, 2011. – 255 с.
5. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремко]. – 2-ге вид., оновл. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2007. – 752 с. – (Nota bene).
6. Онуфриев В. В. Словарь популярных рифм : [справочное издание] / В. В. Онуфриев. – К. : Издательство “Логос”, 2002. – 364 с. (Серия “Настольная книга поэта”).
7. Пікалова А. О. Особливості мовної картини світу поетичних текстів Михайла Стельмаха, призначених для дітей / А. О. Пікалова // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. праць / [за заг. ред. проф. Л. А. Лисиченко]. – Харків, 2008. – Вип. 24. – С. 96–100.
8. Чуковский К. И. От двух до пяти / К. И. Чуковский. – Москва : КДУ, 2005. – 400 с.
9. Шендельс Е. Некоторые проблемы грамматики текста / Е. Шендельс // Современные зарубежные грамматические теории : сб. научно-аналитических обзоров. – Москва : Наука, 1985. – С. 30–68.
10. Big Books of Seasons, Holidays, and Weather / [compiled by Elizabeth Cothen Low]. – Westport : Libraries Unlimited, 2011. – 156 p.
11. Donaldson Julia Wriggle and Roar. Rhymes to Join in with / Julia Donaldson. – London : MacMillan Children's Book, 2015. – 32 p.
12. Nesbitt Kenn Funny Poems [Електронний ресурс] / Kenn Nesbitt. – Режим доступу : <http://www.poetry4kids.com>.
13. Prelutsky J. Dog Days : Rhymes Around the Year Library Binding / Jack Prelutsky. – New York : Knopf Books for Young Readers, 1999. – 32 p.
14. Silverstein S. Cuttin' Kate / Shel Silverstein. – New York : HarperCollins Children's Book, 2003. – 20 p.
15. Silverstein S. Where the Sidewalk Ends / Shel Silverstein. – New York : Particular Books, 2010. – 192 p.

Стаття надійшла до редакції 20 квітня 2018 року